Arch Health Sci Res 2020; 7(3): 231-7
DOI: 10.5152/ArcHealthSciRes.2020.19045

Original Article

Investigation of the Effects of Perceived Helicopter Mother Attitude on Self-Esteem and Negative Problem Orientation in University Students

Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Helikopter Anne Tutumunun Benlik Saygısı ve Problemlere Karşı Olumsuz Tutuma Etkisinin İncelenmesi

Sayra LOTFİ[1], Selda MEYDAN[1], Kamile ERBAŞ[2]

[1]İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek lisans öğrencisi

Cite this article as: Lotfi S, Meydan S, Erbaş K. Investigation of the Effects of Perceived Helicopter Mother Attitude on Self-Esteem and Negative Problem Orientation in University Students. Arc Health Sci Res 2020; 7(3): 231-7.

ABSTRACT

Objective: This study aimed to investigate the effect of helicopter mother's attitude on self-esteem and problem orientation among university students in Istanbul.

Material and Methods: The universe of this study included students enrolled at the foundation university in Istanbul. The research was conducted face to face with 318 students, and data were collected using a Sociodemographic Information Form, Helicopter Parent Attitude Scale (HPAS), Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES), and Negative Problem Orientation Questionnaire (NPOQ). For data analysis, the independent sample t test and correlation analysis were applied.

Results: When the study findings were examined; 1) University students were found to be most dependent on the mothers in the family. (2) In this direction, it was found that the helicopter mother's attitudes in female students were lower than male students. (3) Female students had higher self-esteem than male students, but the negative problem orientation was lower. (4) As the attitude of the helicopter mother increased, the negative problem orientation increased and the self-esteem in the individual decreased. (5) Moreover, individuals with low self-esteem have a more negative problem orientation. (6) No relation was found between the monthly income of the family and other variables ($p<0,05$).

Conclusion: In the research results, it is thought that being attached to the mother in the family may be related to having more helicopter attitude because they are directly related to the care and development of the child. At this point, it is seen that the mother's helicopter attitude has a significant effect on the self-esteem of the students and the development of their attitude toward the problems. Increasing the helicopter mother's attitude negatively affects the self-esteem and problem orientation. The study results are discussed with respect to other studies with similar findings, and suggestions are presented.

Keywords: Self-esteem, helicopter mother, problem solving, university student

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada İstanbul'da öğrenimini sürdürmekte olan üniversite öğrencilerinde algılanan helikopter anne tutumunun benlik saygısı ve problemlere karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmanın evrenini İstanbul'daki vakıf üniversitesine kayıtlı öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma, 318 öğrenci ile yüz yüze ve internet ortamında anket yoluyla veri toplanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) ve Problemlere Karşı Olumsuz Tutum Ölçeği (POTÖ) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi için bağımsız örneklem t testi ve korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırmanın bulguları incelendiğinde; 1) Üniversite öğrencilerinin aile içinde en fazla anneye bağlı olduğu ortaya çıkmıştır. 2) Bu doğrultuda kadın öğrencilerde helikopter anne tutumunun erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. 3) Kadın öğrencilerin benlik saygısının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ve problemlere karşı olumsuz tutumun daha düşük olduğu görülmüştür. 4) Helikopter anne tutumu arttıkça problemlere karşı olumsuz tutumun arttığı ve bireydeki benlik saygısının azaldığı bulunmuştur. 5) Benlik saygısı düşük olan bireylerin problemlere karşı daha olumsuz bir tutum sergilediği bulgusuna ulaşılmıştır. 6) Ailenin aylık geliri ile diğer değişkenler arasında ilişki bulunamamıştır ($p<0,05$).

Address for Correspondence: Sayra LOTFİ, İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, slotfi@medipol.edu.tr

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Received: 06.01.2020
Accepted: 30.03.2020

Sonuç: Araştırma sonuçlarında aile içinde en çok anneye bağlı olunmasının onların çocuğun bakımı ve gelişimi ile birebir ilgilenmesinden dolayı daha fazla helikopter tutuma sahip olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada annenin helikopter tutumunun öğrencilerin benlik saygısı ve problemlere karşı tutumunun gelişimleri üzerinde önemli bir etki yarattığı görülmektedir. Helikopter anne tutumunun artması, benlik saygısı ve problemlere karşı tutumu olumsuz etkilemektedir. Araştırma sonuçları, benzer bulgulara sahip diğer araştırmalar ile tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, helikopter anne, problem çözme, üniversite öğrencisi

Giriş

Üniversite öğrencisi olma süreci, kişilerin ergenlikten yetişkinliğe geçiş aşamasını kapsayan bir süreç olarak görülmektedir. Bu nedenle bu süreçteki kişilerin, hayatta karşılaştıkları problemleri çözme yönündeki becerileri, kendilerini gerçekleştirme ihtiyaçlarının karşılanması, akademik başarı performansları, öz yeterliliğe sahip olunması, zorluklarla başa çıkma gibi yaşadığı durumların onların ebeveynlerinin tutumları ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar, ebeveynlik tarzları ve tiplerinin, ebeveyn ve çocukları arasındaki ilişkinin kalitesi ve çocukların psikososyal gelişimleri üzerinde önemli bir etki yarattığını göstermektedir (1).

Aynı zamanda kuşak bağlamında bakıldığında günümüzdeki üniversite öğrencilerinin Z kuşağı içerisinde yer aldığı görülmektedir. Son yüzyılda var olan kuşaklardan biri olan Z kuşağının diğer kuşaklar gibi literatürde tarihsel olarak kesin bir ayrımının olmadığı görülmektedir. Ancak birçok kaynakta Z kuşağının 1995-2010 yılları arasında nitelendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır (2, 3). Buradan yola çıkarak bu çalışmada 1995-2001 yılları referans alınarak üniversite öğrencilerinden oluşan çalışma grubu Z kuşağı olarak da ifade edilmektedir. Sosyal bilimler alanında da araştırmaların merak ve ilgi odağı olan Z kuşağı ile ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak bu çalışmada da Z kuşağını kapsayacak şekilde 18-23 yaş aralığında üniversite öğrenimine devam etmekte olan öğrenciler ile çalışılmaktadır. Yapılan literatür taraması sonucunda helikopter ebeveyn tutumunun özellikle orta öğretim düzeyinde bulunan öğrenciler üzerindeki etkisine yönelik araştırmaların yapıldığı saptanmıştır (4-7). Schiffrin ve arkadaşları (8), güncel literatürde "helikopter ebeveyn" kavramının üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerini nesnel olarak ölçmek için çok az sayıda araştırma yapıldığını bu nedenle de etkisinin olup olmadığı konusunda belirsizlik olduğunu ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak helikopter ebeveyn tutumunun yükseköğretim düzeyinde üniversite öğrencileri üzerindeki etkisinin farklı değişkenler ile incelendiği daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

İnsanların yaşam süreci incelendiğinde bebeklikten yetişkinliğe kadar geçen süre boyunca ebeveynlerinin tutum ve davranışlarından oldukça fazla etkilendiği bilinmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme tarzları, onların okul, iş ve sosyal yaşamlarında kurdukları ilişki ve iletişimde büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle bir insan yaşamının gelişimi için ebeveyn tutumları oldukça önemlidir. Alanyazın incelendiğinde, Baumrind'in, izin verici ebeveynlik, otoriter ebeveynlik ve yetkili ebeveynlik olmak üzere üç farklı ebeveynlik tipi tanımladığı görülmektedir. Buna göre, izin verici ebeveyn, çocuğun dürtülerine, isteklerine ve eylemlerine karşı cezai olmayan, kabul gören ve olumlu bir şekilde davranmaya çalışarak çocuğun kendi faaliyetlerini mümkün olduğunca düzenlemesine izin veren ebeveyn olarak tanımlanırken, otoriter ebeveyn, çocuğun davranış ve tutumlarını, genellikle daha yüksek bir otorite tarafından formüle edilmiş bir davranış standardı uyarınca şekillendirme, kontrol etme ve değerlendirme girişiminde bulunarak çocuğun davranışlarının veya inançlarının doğru davranış olduğunu düşündüğü şeyle çatıştığı noktalarda kendi iradesini düşürmek için cezai, zorlayıcı önlemleri tercih eden ebeveyn tipi olarak bilinmektedir. Diğer ebeveyn tiplerinden biri olan yetkili ebeveyn ise çocuğun faaliyetlerini rasyonel bir şekilde yönlendirmeye çalışarak çocuğun mevcut özelliklerini doğrular bir tavırla ancak gelecekteki davranışları için de standartlar belirleyerek hareket eden ebeveyn olarak ifade edilmektedir (9).

Alanyazına bakıldığında, Ganaprakasam ve arkadaşları (10), Baumrind'in (9) ebeveyn tiplerinin dışında helikopter ebeveynlik kavramının ilk olarak Dr. Haim Ginott'ın 1966'da Parents&Teenagers adlı kitabında tanımlandığını ifade etmektedir. Onlara göre, helikopter ebeveynlik, ebeveynlerin çocuklarını tehlikeli durumlardan kurtarmak için sürekli çocuklarının etrafında gezinmek, çocuklarının tecrübesizlik ve başarısızlıklarını önlemek için ebeveynlerin aşırı müdahaleci olmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Ganaprakasam ve arkadaşlarının (10) çalışmasının sonucunda helikopter ebeveynlik, çocuklarını herhangi bir zorlukla karşılaşmaktan koruyan ve çocuklarının benzersizliğini düşünmeden izlemeleri için bir dizi talimatlar hazırlayan, sürekli olarak çocuklarına problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmeleri konusunda imkân sağlamadan problem çözmek için yeterli desteği gösteren, aşırı korumacı ebeveyn olarak tanımlanmış olup ebeveynlerin bu tutumunun, ergenlerin kendi özgünlüklerine sahip olarak dünyayı keşfetmelerine izin vermeden onları aşırı derecede korumalarının, gelişimlerinin doğasını bozacağı ve sonuç olarak davranışsal ve psikolojik uyumsuzluğa yol açacağı sonucu ile açıklanmıştır.

Odenweller ve arkadaşları (11) ise bu ebeveyn tiplerine alternatif bir model olarak öne sürülen helikopter ebeveyn kavramının ilk olarak 1990 yılında Cline ve Fay'ın ebeveynlik kitabı dizilerinde, çocuklarıyla sürekli iletişim kuran, çocukların işlerine müdahale eden, çocukları için kararlar veren, çocuklarının hedeflerine şahsen yatırım yapan ve çocuklarının karşılaştıkları engelleri kaldıran aşırı derecede ilgili ve koruyucu ebeveynleri ifade etmek için ortaya çıktığını belirtmektedir. Daha sonra Cline ve Fay'ın, ülke genelinde, üniversite sınıflarında ve işyerlerinde bulunan helikopter ebeveyn olarak adlandırılan aşırı ilgili ebeveynlerin, uzmanların, medyanın ve akademik kurumların da dikkatini çektiğini belirtmiştir.

Bu noktada helikopter ebeveyn tutumunun etkisine yönelik araştırmaların önem kazandığı görülmektedir. Son 20 yılda medyada vurgu yapılan ideal ebeveynlik algısı ile birlikte ebeveynlerin yetiştirme tarzlarında çocuk merkezciliğine doğru bir

değişimin olduğunu belirten Ulutaş ve Aksoy (12), bu noktada ebeveynlerin çocuk sayılarını az tutarak çocuklarının yararı için ellerinden gelen tüm desteği vermeye ve koşullarını düzenlemeye çalışan bir ebeveynlik algısının yayıldığını vurgulamaktadır .

Helikopter ebeveynliğin özellikle üniversite eğitimine yeni başlayan öğrencilerin ebeveynlerinde görüldüğünü belirten Ulutaş ve Aksoy (13), bu ebeveynlerin çocuklarını çok iyi izleyip hayatlarına müdahale ederek onların güvenli, mutlu, memnun ve iyi eğitimli olmalarını ve yorulmadan çocuğun hayatının birçok alanını organize etmeyi istediklerini açıklamaktadır. Bu tür ebeveynlerin çoğunun günde 3-4 kez çocuğunu arayarak mesaj attığı, çocuklarının şifrelerini alarak onların akademik hayatını ve notlarını denetlediği, çocuklarının evlilik kararına dahil olduğu bilinmekte olup bu tür davranışların gelişmekte olan yetişkinlerde zararlı olabileceği de ifade edilmektedir. Yine aynı araştırmanın sonucunda helikopter ebeveynlerin kendi ebeveynlerine göre daha az çocuğu bulunduğu için kendi çocuklarına daha fazla zaman ve mali kaynak ayırabildikleri ve bu ebeveynlerin çocuklarının üniversite eğitimi, iş ve yaşayacakları yer gibi konuları içeren en iyi seçimi yapmalarına yardımcı olma sorumluluğunu taşıyarak çocuklarını sistematik ve koruyucu bir düzende yetiştirdikleri de görülmektedir .

Yapılan araştırmalar, helikopter ebeveyn tutumunun aile içinde çocuğa birçok zararının olduğunu göstermektedir. Bu tutuma sahip ailelerin çocuğa karşı sevgi ve disiplini uç noktalarda gösterdiğini açıklayan Yılmaz (14), bu uç noktalarda bulunma halinin çocuğa zarar vereceğini de belirtirken, Çırakoğlu (15) ise, bu tür ebeveynlerin aşırı korumacı yaklaşımından kaynaklı davranışlarının çocukların yetersizlik hissini ve kaygısını arttırdığını, anne-babasının gölgesinden çıkabilmesinin zorlaştığını ifade etmektedir.

Schiffrin ve arkadaşlarının (8) çalışmasında, helikopter ebeveyne sahip olduğunu ve ebeveynlerinin onların hayatlarını kontrol ettiklerini bildiren üniversite öğrencilerinde psikososyal refahın daha düşük olduğu ve depresyon ve anksiyete için yatkın olma ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Padilla-Walker ve Nelson (16), helikopter ebeveynlerin, çocuklarının refahı ile ilgili endişelerinin çocuklarının davranışlarının kendilerinin davranışlarını nasıl yansıtacağı konusundaki kaygılardan kaynaklandığını belirtmektedir.

Ebeveynlerin yetiştirme tarzları ve tutumları sonucu bireylerde görülebilecek birtakım davranışsal ve psikolojik sorunların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu noktada, bu çalışmada yer alan iki kavram daha vardır. Literatüre bakıldığında insan yaşamında oldukça önemli bir yere sahip olan benlik saygısı ve problemlere karşı tutum ile ilgili pek çok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Çuhadaroğlu (17), adölesanlar ile ilgili yaptığı araştırmasında, kişinin benlik saygısı duygusunun yüksek veya düşük olmasının kişinin tüm yaşamını önemli derecede etkileyeceğini ifade etmiştir. Yüksek benlik saygısının, kişinin kimlik gelişimi ve kendilik duygusunun kazanılmasındaki rolüne vurgu yapmış ve bu duygunun düşük olduğu kişilerde ise kimlik bocalaması, depresyon ve davranış bozukluğu gibi durumların görülebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle benlik saygısı oluşumu çocukluktan itibaren ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken yüksek benlik saygısının gelişimine yönelik tutumlar sergilemeye dikkat etmeleri önem arz etmektedir.

Rosenberg (18), benlik saygısı kavramını, belirli bir nesneye, yani benliğe karşı olumlu ya da olumsuz bir tutum olarak tanımlayıp bu kavramın iki farklı çağrışımı olduğunu belirtmiştir. Bu noktada yüksek özgüvenin bir çağrışımı, kişinin "çok iyi" olduğunu, diğer bir çağrışımı ise, "yeterince iyi" olduğunu düşünmesi olarak açıklanmaktadır. Rosenberg (18), düşük benlik saygısının, kendini reddetme, kendinden memnuniyetsizlik, kendini horlama anlamına geldiğini de ifade etmektedir.

Rosenberg'in tanımına ek olarak Eriş ve İkiz (19) ise kişinin benliğine ilişkin algılarının benlik kavramını oluşturduğunu; benlik saygısının ise kişinin kendi ile ilgili yaptığı değerlendirmeler sonucu benliğini kabul etmesi ve bu durumdan memnuniyet duyması şeklinde tanımlandığını ifade etmektedir.

Dilek ve Aksoy (20), benlik saygısını, kişinin kendini değerlendirmesi sonucu ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumu olarak tanımlarken, Abdel-Khalek (21) ise benlik saygısını, kişinin kabiliyeti, kapasitesi ve sosyal ilişkileri ile oluşturduğu kişisel nitelikteki inançlarının oluşturduğunu, aynı zamanda kişinin sosyal statüsünü, ırksal ya da etnik gruba mensubiyetini, fiziksel özelliklerini, iş ya da okul ortamındaki performanslarına yönelik durumunu da genel benlik ya da benliğin spesifik yönleri olarak ifade etmektedir.

Madsen (22)'e göre; psikolojide benlik saygısı temel olarak bir kişinin kendi değerinin değerlendirilmesi anlamına gelmekte ve kişisel refah için en önemli öneme sahip evrensel bir psikolojik nitelik olarak kabul edilmektedir.

Akyay (23)'a göre, problemlere karşı olumsuz tutum kavramı, bireylerin gündelik hayatın problemlerini çözmeye çalışırken fonksiyonel olmayan bir bilişsel yatkınlığa sahip olması olarak açıklanmaktadır. Problemlere karşı olumsuz tutum, insanların, problemleri rahatlıkları için tehdit olarak algılama, kötümser olma, problem çözmede kendi yeteneklerinden şüphe duyma ve bir sorun ortaya çıktığında sinirli ve üzgün olma eğilimini ifade ederken insanların sahip olduğu bu davranış ve tutumların onların problemleri etkili bir şekilde çözmesini de engellemektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin, çocuklarının problemlerle baş edebilmeleri için izin vermelerinin, onların yetişkinlik yaşantılarında problemle karşılaşma durumunda endişe duyma yerine çözüm üretmeye yönelik motivasyon geliştirmesinde büyük etkisinin olduğu görülmektedir. Aksi takdirde problemleri ebeveynleri tarafından çözülen bu kuşağın karşılaştıkları problemlere karşı da ciddi anlamda tutumlarının farklılaşabildiği düşünülmektedir.

Öte yandan ebeveyn tutumu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde çocuğun yetiştirilme sürecinde özellikle annenin çocuğunun gelişimi ve bakımı ile ilgili daha fazla rol ve sorumluluğa sahip olduğu ve annelerin babalara göre daha fazla helikopter tutum sergilediği bilgisine ulaşılmaktadır. Loftis (24), annelerin helikopter tutumlarının çocuğunun yaşamıyla ilgili her konuyu kapsadığını belirtirken Yılmaz ve Büyükcebeci (25) annelerin kendini tamamen annelik rolüne adaması, çocuklarının her

türlü aktivitesinde yer almaya çalışması ve onların akademik başarısı için olağanüstü çaba harcamasının helikopter anne tutumunun göstergesi olduğunu ifade etmektedir (26). Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda ebeveynler arasında annelerin çocuklarının gelişimi ve yaşantısı üzerinde daha fazla etkili olduğu düşüncesinden yola çıkarak sadece annenin helikopter tutumu incelenmek istenmiş ve bu nedenle helikopter ebeveyn tutum ölçeğinin helikopter anne formu kullanılmıştır. Buradan yola çıkarak bu çalışmada helikopter anne tutumu ile yetiştirilen üniversite öğrencilerinde bu tutumun benlik saygısı ve problemlere karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Bu araştırmanın amacı doğrultusunda İstanbul'daki vakıf yükseköğretim kurumlarına kayıtlı 318 öğrenci basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Veri toplama araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak Sosyo-Demografik Bilgi Formu ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Problemlere Karşı Olumsuz Tutum Ölçeği (POTÖ) ve Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ) olmak üzere 3 farklı ölçek kullanılmıştır (14, 18, 23).

Sosyo-demografik bilgi formu: Araştırmacılar tarafından literatür incelemesi doğrultusunda hazırlanmış olup katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koymak amacıyla yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, aylık gelir, çalışma durumu ve aile tipine yönelik soruların yanı sıra sosyal destek mekanizmaları hakkında bilgi edinmek üzere aile ve sosyal ilişkilerinin durumu ile ilgili "ilişkim yok", "normal", "zayıf" ve "güçlü" ifadelerinden oluşan derecelendirme soruları yer almaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): 1965 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilen (18) RBSÖ'nün, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının, Çuhadaroğlu tarafından 1985 yılında yapılmış olduğu bilinmektedir (27). Ölçekte bulunan maddelerin yanıt düzeyleri "1-çok yanlış" ile "4-çok doğru" arasında dörtlü likert tipi niteliğinde tasarlanmıştır. Ölçeğin 0-1 puan aralığı yüksek benlik saygısı, 2-4 puan aralığı orta benlik saygısı, 5-6 puan aralığı ise düşük benlik saygısı olarak puanlandırılmıştır. RBSÖ, 10 madde ve on iki alt alandan oluşmaktadır. Ölçeğin, 1. 2. 4. 6. 7. maddelerinin olumlu, 3. 5. 8. 9. 10. maddelerinin olumsuz yüklü olduğu, ölçek puanlamasında, düşük puanın, benlik saygısının yüksekliğini; yüksek puanın ise benlik saygısının düşüklüğünü ifade ettiği görülmektedir (27, 28).

Problemlere Karşı Olumsuz Tutum Ölçeği (POTÖ): Bu ölçek, Gosselin, Ladouceur ve Pelletier (2005) tarafından geliştirilmiş olup; geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Akyay (2016) tarafından yapılmış 12 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerin yanıt düzeyleri, "1-hiç uymuyor" ile "5-son derece uyuyor" arasında beşli likert tipi niteliğinde tasarlanmıştır. POTÖ, kendini değerlendirme türü bir ölçek olup bir bilişsel süreç olarak bireylerin gündelik hayatın problemlerini çözmedeki yetersizliklerini ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek puan 12 ile 60 arasındadır. Ölçekten alınan yüksek puan problemlere karşı olumsuz tutumun yüksek olduğunu belirtmektedir. Ölçek mükemmel bir iç tutarlılık (α= 0,90), test tekrar test güvenilirliği (r=0,87; 5 haftalık bir test tekrar test için) ve iyi bir yakınsak geçerlilik göstermektedir (23).

Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ): AHETÖ'nün geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, Yılmaz (14) tarafından yapılmış olup 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerin yanıt düzeyleri, "1-hiç böyle davranmaz" ile "4-hep böyle davranır" arasında dörtlü likert tipi niteliğinde tasarlanmıştır. Ölçek, anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirmelerden oluşmakta olup bu çalışmada sadece anne formu kullanılmıştır. Ölçeğin puan toplamı 56 ve üzeri olursa helikopter ebeveyn tutumu, 32-55 olursa normal ebeveyn tutumu, 21-31 arası olursa ilgisiz ebeveyn tutumunu göstermektedir. Ölçek, anne ve baba formu olmak üzere iki ayrı form şeklinde hazırlanmış olup bu çalışmada annenin helikopter tutumu incelenmek istendiği için sadece anne formu kullanılmıştır.

Verilerin toplanması ve analizi

Veri toplama aşamasında, hem "Google Formlar" üzerinden oluşturulan soru formu ile internet tabanlı anket hem de yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veriler, The Statistical Package for Social Sciences version 21.0 software (IBM Corp.; Armonk, NY, USA) programıyla analiz edilmiştir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri 0,85 bulunmuş olup bu değer araştırmanın istatiksel olarak güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeklerin Kolmogorov ve Smirnov değeri, tüm ölçekler için p:0,00 olmak üzere 0,05'ten küçük ve Skewness ve Kurtosis değerleri, -1 ile +1 aralığında bulunmuştur. Varyansların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak parametrik testlerden bağımsız örneklem t testi ve korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bu çalışmanın etik kurul izni, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 21.10.2019 tarih ve 43037191-604.01.01-E.57706 sayı ile alınmıştır. Bu çalışmaya katılmış öğrencilerden açıklanmış onam formu ile onay alınmıştır.

Bulgular

Bu çalışmanın örnek büyüklüğü 318 öğrenciden oluşmakta olup araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine ait frekans dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde; çalışmanın örnekleminin 183'ünü kadın (%57,5) öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin %64,2'si 20 ile 22 yaş aralığında olup yaşları ortalaması 21'dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %74,5'inin çekirdek aileye sahip olduğu, %9,5'inin kardeşe sahip olmayıp %31,6'sının ise 3 ve 3'ten fazla sayıda kardeşe sahip olduğu ve %63,6 ile ailede en fazla anneye, daha sonra ise %19,8 ile babaya bağlı olunduğu ortaya çıkmıştır.

Değişkenler ile cinsiyetler arasında fark olup olmadığını incelemek için uygulanan bağımsız örneklem t testi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde kadın ve erkek grupları arasında benlik saygısı, helikopter anne ve problemlere karşı olumsuz tutum açısından 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak fark bulunduğu görülmektedir. Kadın öğrencilerin benlik saygısı ortalama puanları erkek öğrencilerden yüksek bulunurken, helikopter anne ve problemlere karşı olumsuz tutum puan ortalamaları düşük bulunmuştur.

Değişkenler arasında ilişki olup olmadığını bulmak için uygulanan korelasyon analizinin sonucu Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde, a) helikopter anne tutumuyla problemlere karşı olumsuz tutum arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmuştur (r= 0,239; p<0,05). Helikopter anne tutumu arttıkça problemlere karşı olumsuz tutumun arttığı görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıları tanımlayıcı bilgiler

Değişken	Değişken Düzeyleri	Frekans	% Frekans
Cinsiyet	Kadın	183	57,5
	Erkek	135	42,5
Yaş	18	38	11,9
	19	47	14,8
	20	59	18,6
	21	89	28
	22	56	17,6
	23	29	9,1
Aile tipi	Çekirdek aile	237	74,5
	Geniş aile	68	21,4
	Tek ebeveynli aile	13	4,1
Kardeş sayısı	Kardeşe sahip olmayan	30	9,5
	Bir kardeşe sahip olan	96	30,4
	İki kardeşe sahip olan	90	28,5
	3 ve üstü kardeşe sahip olan	100	31,6
Ailede en çok bağlı olunan kişi	Anne	199	63,6
	Baba	62	19,8
	Kardeş	46	14,7
	Büyük ebeveyn	6	1,9

b) Helikopter anne tutumu ile benlik saygısı arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ilişki bulunmuştur (r=-0,118; p<0,05). Helikopter anne tutumu arttıkça bireydeki benlik saygısının azaldığı görülmektedir. c) Benlik saygısı ile problemlere karşı olumsuz tutum arasında orta düzeyde negatif yönlü ilişki (r=-0,499; p<0,05) bulunmuştur. Bu sonuç, benlik saygısı düşük olan bireylerin problemlere karşı daha olumsuz bir tutum sergilediğini göstermektedir.

d) Ailenin aylık geliri ile diğer değişkenler arasında korelasyon bulunmamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, helikopter anne tutumunun öğrencilerde benlik saygısını azalttığı ve problemlere karşı olumsuz tutuma yol açtığı görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin ergenlik dönemi ve sonraki süreçlerdeki her türlü gelişimlerinde anne tutumunun oldukça etkili olduğu sonucuna varılması açısından çalışmanın bulgu ve sonuçlarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Tartışma

Bu araştırmada helikopter anne tutumunun benlik saygısı ve problemlere karşı tutum üzerindeki etkisi incelenmek istenmiştir.

Araştırmada kadın ve erkek grupları arasında benlik saygısı, helikopter anne ve problemlere karşı olumsuz tutum açısından fark bulunup bulunmadığı test edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, kadın öğrencilerde helikopter anne tutumunun daha düşük olduğunu, kadınların benlik saygısının daha yüksek, problemlere karşı olumsuz tutumun daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre annelerin erkek çocuklar üzerinde daha korumacı ve müdahaleci tutumlar sergilediği bu nedenle de erkek çocuklarında düşük benlik saygısına rastlanıldığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın diğer sonuçlarına bakıldığında helikopter anne tutumu arttıkça öğrencilerde problemlere karşı olumsuz tutumun arttığı ve benlik saygısının azaldığı görülmektedir. Bu hususta benlik saygısı düşük olan bireylerin problemlere karşı

Tablo 2. Değişkenlerin cinsiyetler üzerindeki farklılıkları t testi sonuçları

Değişken	Değişken Düzeyleri	Frekans	Ortalama	p
Benlik saygısı	Kadın	183	41,3127	0,001*
	Erkek	135	38,5556	
Helikopter anne	Kadın	183	43,7427	0,000*
	Erkek	135	50,0581	
Problemlere karşı olumsuz tutum	Kadın	183	24,2479	0,008
	Erkek	135	26,9105	

*p<0,05

Tablo 3. Değişkenlerin korelasyonu

Değişken	1	2	3	4
Problemlere karşı olumsuz tutum	1			
Benlik saygısı	-0,499*	1		
Helikopter anne	0,239*	-0,118*	1	
Ailenin aylık geliri	0,099	0,030	-0,080	1

*p<0,05

daha olumsuz bir tutum sergilediği ortaya çıkmaktadır. Ailenin aylık gelirinin ise diğer değişkenlere etkisinin bulunmadığı söylenebilmektedir.

Bu doğrultuda annenin gelişiminin ilk yıllarından itibaren çocuğa birebir bakım veren kişi olması ve onun her türlü özelliğinin çocuğun gelişimine doğrudan ve dolaylı yansıması (29) nedeniyle annenin tutumunun çocukların benlik saygısı ve problemlere karşı tutumunun gelişimi üzerinde uzun vadeli olumsuz sonuçlar yarattığı görülmektedir. Bu noktada bu tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarını birey olarak desteklemek ve ihtiyaçlarını gidermekten uzaklaşarak çocuklarında sağlıksız bir kişilik gelişimine neden olduklarını belirten Fingerman (30), yaptığı araştırmalarla, aşırı çocuk merkezli olmanın sonucunda, çocuğun anne ve babaya bağımlı olabileceği, çocukların kaygı ve depresyon bozukluklarının yanı sıra karar verme, risk alma, sorumluluklarını yerine getirme gibi durumlarda zorluklar yaşayabileceğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan Love ve arkadaşları (31) da yaptıkları araştırma sonucunda, helikopter ebeveyn davranışlarının, bireylerde öz kontrol süreçlerinin gelişmesini zorlaştırdığını ve bireylere kendi eylemlerinden tamamen sorumlu olmadıkları öğretildiğinden onların kendi kendilerini kontrol etme becerilerinin geliştirilmesine izin verilmediğini ifade etmektedir.

Dilek ve Aksoy (2013)'un da belirttiği gibi bu çalışmada da ergenin benlik saygısının gelişiminde ebeveynlerin tutum ve davranışları ile birlikte yetiştirme tarzlarının da önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır (20).

Okant Yaşin (32), helikopter ebeveyn sahibi olmanın kişinin yaşam becerilerini ve öz yeterliliğini önemli ölçüde olumsuz etkilediğini; Ulutaş ve Aksoy (13), mevcut çalışma sonuçlarında helikopter ebeveynlik ile kaygının pozitif korelasyon gösterdiğini ve çocuk kaygısının helikopter ebeveynlik tutumlarındaki artışla arttığını ve Okray (33), helikopter ebeveynlik tarzının çocukları yetişkinlik dönemlerinde depresyona daha yatkın ve özgüvenleri konusunda ailelerine daha bağımlı hale getirdiğini ifade etmektedir. Alisinanoğlu (34) ise toplumumuzda özellikle annelerin koruyucu tutuma sahip olduğu ve bu tutumun çocuğu bir başkasına bağımlı hale getirebildiği, amaçlarına ulaşmada sürekli destek bekleyen, problemleri onun yerine bir başkasının çözümlemesini alışkanlık haline getiren bireylerin yetişmesine neden olabildiğini belirtmektedir. Bu durumda annenin helikopter davranışlarının sevgi göstergesi olmasından öte çocuğa zarar verici duruma gelebildiği de görülmektedir.

Sonuç

Bu araştırmanın bulguları, alanyazındaki ilgili araştırma sonuçları ile değerlendirildiğinde, annelerin helikopter tutumunun cinsiyet bağlamında değişiklik gösterdiği bulunmuştur. Bu farkın kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzı ile ilgili olabileceği gibi çeşitli faktörlerin etkisi doğrultusunda olabileceği de düşünülmektedir. Ayrıca annelerdeki bu tutumun çalışmanın diğer değişkenlerini de etkilediği sonucuna varılmaktadır. Bu noktada yapılan araştırmalar incelendiğinde ortaya çıkan ortak sonuç, helikopter anneliğin çocuğu ruhsal, fiziksel ve sosyal gelişim sürecinde olumsuz etkilediğinin bilinmesi ve buna yönelik önlemler alınmasıdır. Ebeveynlerin özellikle de annelerin çocuk yetiştirme konusunda helikopter tutumdan vazgeçip demokratik tutumu benimsemeleri için onların bu davranışlarının çocuklarının yetişkinlikte yaşayacakları sorunlara yol açtığı ile ilgili bilinçlendirme eğitimi verilmesinin etkili olacağı düşünülmektedir. Eğitimler esnasında annelerin çocuklarına karşı tutum ve tavırlarının olumsuz etkileri ve zararları simülasyon çalışması ya da rol oyunu eşliğinde somutlaştırılarak gösterilmeli ve empati kurmaları sağlanmalıdır. Ayrıca annelere bu tutumlarından vazgeçtiklerinde çocuklarında meydana gelecek olumlu değişiklikler anlatılmalı ve çocuklarının özgüvenlerini arttırma, problem çözme becerisini ve öz yeterlilik duygusunu geliştirme gibi yapıcı etkilerin çocuklarının iş, okul ve özel hayatında daha başarılı olabileceğini sağladığına yönelik bilgi verilmelidir. Bununla birlikte anne-baba ve çocuk tarafından kurulan üçgen ilişkide yaşanan birtakım sorunların yetişkinlik dönemine taşınmaması için ebeveyn tutumlarına yönelik danışmanlık sürecinde destek alınması büyük önem taşımaktadır.

Öte yandan çocukların gelişimleri ile ilgili yapılabilecek çalışmalarda uzmanlar, benlik saygısı düşük olan bireyler ile problemlere karşı daha olumsuz tutum sergileyen bireylerle grup çalışmaları gerçekleştirebilmektedir.

Okul ortamlarında görev yapan uzmanlar, ebeveyn-çocuk-okul ekseninde mikro, mezzo ve makro düzeyde hem ebeveyn bilgilendirmesi hem de çocuk gelişimi çalışmaları yaparak müdahale planları oluşturabilirler. Böylelikle çocukların ergenlik ve yetişkinlik döneminde yaşayacakları sorunlar önlenerek çözümlenmiş olur.

Tüm bu bilgiler ışığında son yüzyılda önemli bir nüfusu temsil eden bu grubun Ülkenin geleceğini şekillendiren karar verici, yönetici veya herhangi bir meslek grubu mensubiyeti içerisinde yer alacağı bilinmektedir. Bu nedenle bu öğrencilerin aile içerisindeki yetiştirilme tarzları ve tutumları, uzun vadede hem onların hem de ülkenin geleceğini etkileyeceğinden dolayı bu konunun önemle araştırılarak sonuçlarının tartışılması ve aile-çocuk ekseninde sosyal politikaların bu yönde geliştirilmesinin gerekliliği ve aciliyeti açısından bu araştırmanın bulgularının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Istanbul Medipol University (21.10.2019 No: 43037191-604.01.01-E.57706).

Informed Consent: Verbal and written consent was obtained from the participants in the study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – K.E.; Design – S.L., S.M., K.E.; Supervision – S.L., S.M., K.E.; Resources – S.L., S.M.; Data Collection and/or Processing – S.L., S.M., K.E.; Analysis and/or Interpretation – S.L., K.E.; Literature Search – S.M.; Writing Manuscript – S.M., K.E.; Critical Review – S.L., S.M., K.E.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı İstanbul Medipol Üniversitesi'nden (21.10.2019 No: 43037191-604.01.01-E.57706) alınmıştır.

Hasta Onamı: Çalışmaya dahil olan katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – K.E.; Tasarım – S.L., S.M., K.E.; Denetleme – S.L., S.M., K.E.; Kaynaklar – S.L., S.M.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – S.L., S.M., K.E.; Analiz ve/veya Yorum – S.L., K.E.; Literatür Taraması – S.M.; Yazıyı Yazan – S.M., K.E.; Eleştirel İnceleme – S.L., S.M., K.E.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

1. Abrhiem TH. The Role of Parenting Styles in Psychosocial Development of Adolescents. B Int J Bus Manag 2014; 3: 47-52. [Crossref]
2. Andrea B, Gabriella H, Timea J. Y and Z Generations at Workplaces. J Competitiveness. 2016; 8: 90-106. [Crossref]
3. Bejtkovsky J. The Current Generations: The Baby Boomers, X, Y and Z in the Context of Human Capital Management of the 21st Century in Selected Corporations in the Czech Republic. Littera Scripta 2016; 9: 29.
4. Sayıner B, Köknel Ö, Turanlı M. Lise Öğrencilerinde Ana-Baba Tutumunun Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 2005; 21: 193-12.
5. Dokuyan M. 12. Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ahi Evran Üni Sosyal Bil Enst Derg 2016; 2: 1-21.
6. Koç F. Ergenlerde Anne Baba Tutumları İle Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Düzce İli Örneği). M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. 2019.
7. Taymaz AH. Ergenlerin Algıladıkları Helikopter Ebeveyn Tutumları İle Yalnızlık Düzeyinin İncelenmesi. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. 2019.
8. Schiffrin HH, Liss M, Miles-McLean H, Geary KA, Erchull MJ, Tashner T. Helping or Hovering? The Effects of Helicopter Parenting on College Students' Well-Being. J Child Fam Stud 2014; 23: 548-57. [Crossref]
9. Baumrind D. Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. Child Development 1966; 37: 887-907. [Crossref]
10. Ganaprakasam C, Davaidass KS, Muniandy SC. Helicopter Parenting and Psychological Consequences Among Adolescent. Int J Sci Res 2018; 8: 7849. [Crossref]
11. Odenweller KG, Booth-Butterfield M, Weber K. Investigating Helicopter Parenting, Family Environments, and Relational Outcomes for Millennials. Communication Studies 2014; 65: 407-25. [Crossref]
12. Ulutaş İ, Aksoy AB. Child Centered Attitudes of Mothers and Maternal Self-Perception. In: Kratochvilova H, Kratochvil R, eds. Proceedings of IAC-SSaH 2014. Prague: Czech Institute of Academic Education. 2014.p.205-10.
13. Ulutaş İ, Aksoy AB. The Impact of Helicopter Parenting on the Social Connectedness and Anxiety Level of University Students. In: Kratochvilova H, Kratochvil R, eds. Proceedings of IAC-SSaH 2014. Prague: Czech Institute of Academic Education. 2014. p.199-04.
14. Yılmaz, H. (2019). İyi ebeveyn, çocuğu için her zaman her şeyi yapan ebeveyn değildir: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ) Geliştirme Çalışması [A good parent is not always the parent who does everything, every time for his/her child: A Study to Develop Helicopter Parent Attitude/s Scale (HPAS)]. Erken Çocukluk Çalışmaları Derg [J Earl Child Stud]. 2019; 3: 3-30. [Crossref]
15. Çırakoğlu OC. Çocuğumuzun Ruh Sağlığında Önemli Aktörler: Toplum. Çocuğumuzun Ruh Sağlığında Önemli Aktörler: Gen, Anne, Baba, Arkadaş, Öğretmen ve Toplum. In: Uludağlı NP, ed. Ankara: Neyir Matbaacılık. 2017. p.95-107. [Crossref]
16. Padilla-Walker LM, Nelson LJ. Black Hawk Down? Establishing Helicopter Parenting as a Distinct Construct From Other Forms of Parental Control During Emerging Adulthood. J Adolesc 2012; 35: 1177-90. [Crossref]
17. Çuhadaroğlu F. Adolesanlarda Özdeğer Duygusu ve Çeşitli Psikopatolojik Durumlarla İlişkisi. Düşünen Adam 1990; 3: 71-5.
18. Rosenberg M. Society and the Adolescent Self-Image. New Jersey: Princeton University Press; 1965. [Crossref]
19. Eriş Y, İkiz FE. Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Kişisel Değişkenlerin Etkileri. Turk Stud 2013; 8: 179-93. [Crossref]
20. Dilek H, Aksoy AB. Ergenlerin Benlik Saygısı İle Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ahi Evra Üni Kırşehir Eğitim Fak Derg 2013; 14: 95-09.
21. Abdel-Khalek AM. Introductıon to the psychology of self-esteem. In: Holloway F, ed. Self-esteem: perspectives, influences, and improvement strategies. 1st ed. Nova Science Publisher. 2016. p.1-23.
22. Madsen OJ. Self-Esteem. Encyclopedia of Critical Psychology. New York: Springer; 2014. [Crossref]
23. Akyay A. Endişe ve Anksiyete Ölçeği, Problemlere Karşı Olumsuz Tutum Ölçeği ve Bilişsel Kaçınma Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. Ü. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. 2016.
24. Özensel E. Türk Toplumunda Çocuğun Yetiştirilmesinde Annenin Rolü: Konya İli Örneği. Değerler Eğitimi Derg 2004; 2: 77-96.
25. Loftis L. 9 Things We Don't Discuss about Helicopter Parenting but Should. The Federalist. 2014. Available From: https://thefederalist.com/2014/04/17/9-things-we-dont-discuss-about-helicopter-parenting-but-should/.
26. Yılmaz H, Büyükcebeci A. Bazı Pozitif Psikoloji Kavramları Açısından Helikopter Ebeveyn Tutumlarının Sonuçları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derg 2019; 9: 707-44.
27. Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı. Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Uzmanlık Tezi. 1986.
28. Tukuş L. Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği-Kısa Formu Türkçe Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi. 2010.
29. Aslantürk H, Saruç S. Investigation of Attachment Styles of Mothers of Children with Developmental Delay According to Various Variables. J Res Health Sec. 2018; 8: 221-32.
30. Fingerman KL, Cheng Y, Wesselmann ED, Zarıt S, Furstenberg F, Bırdıtt K. Helicopter Parents and Landing Pad Kids: Intense Parental Support of Grown Children. J Marriage Fam 2012; 74: 880-96. [Crossref]
31. Love H, May RW, Cui M, Fincham FD. Helicopter Parenting, Self-Control, and School Burnout Among Emerging Adults. J Child Fam Stud 2019: 327-37. [Crossref]
32. Okant Yaşin Ç. Helikopter Ebeveyn Sahibi Y Kuşağının İş ve Yaşam Tatmini Üzerine Sosyolojik Bir Analiz. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. 2018.
33. Okray Z. Helicopter Parenting and Related Issues: Psychological Well Being, Basic Psychological Needs and Depression on University Students. Curr Res Educ 2016; 2: 165-73.
34. Alisinanoğlu F. Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çocukların Denetim Odağı İle Anne Tutumları). Türk Eğitim Bil Derg. 2003; 1: 0-0.